

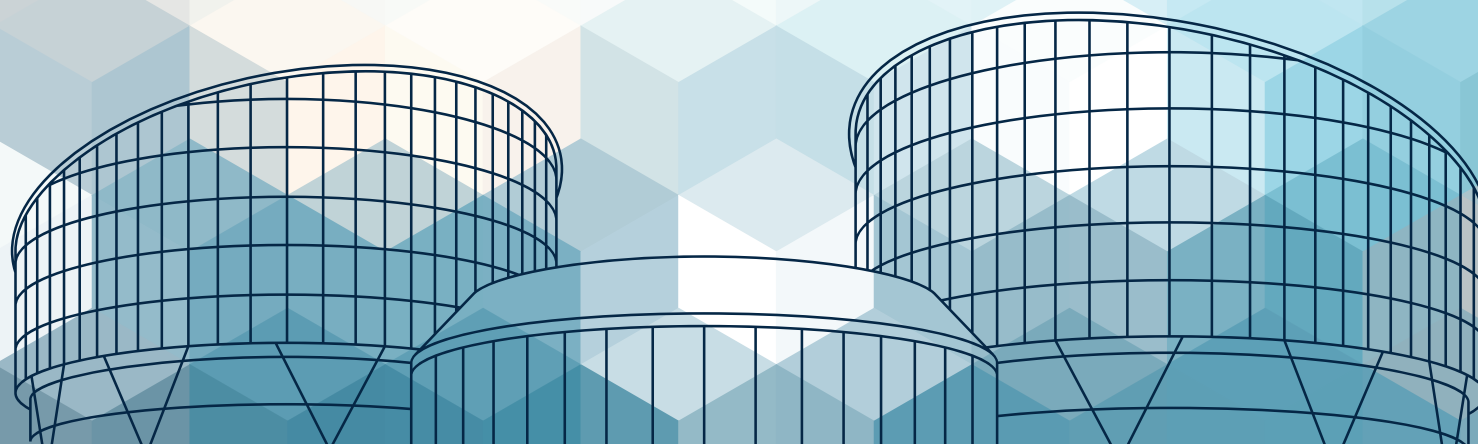
Пројекат финансира
Европска унија

 ПРАВОСУДНА
АКАДЕМИЈА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО
ПРАВДЕ

Петровић против Србије

Изјава о ограничењу одговорности. Ова публикација је израђена уз помоћ Европске уније. Садржај ове публикације искључива је одговорност пројекта „Подршка Европске уније Правосудној академији“ и ни у ком случају не одражава ставове Европске уније.

АНАЛИЗА ПРЕСУДЕ

Повреда позитивне обавезе државе да на делотворан начин испита околности под којима је наступила смрт лица које се налазило под контролом представника државе и њихову могућу одговорност (повреда члана 2 Конвенције у процесном аспекту у вези са чланом 14 Устава Републике Србије („СГ РС“, бр. 90)¹, као и члановима 20 и 46 Законика о кривичном поступку („СГ РС“, бр. 58/04, 85/05, 115/05, 49/07, 20/09 и 72/09)²

Петровић против Србије

(БРОЈ ПРЕДСТАВКЕ: 40485/08, ПРЕСУДА ОД: 15.07.2014.)

1 Дати члан одговара члану 24 Устава РС који је тренутно на снази („СГ РС“, бр. 98/2006).

2 Дати члан одговара члановима 6 и 43 Законика о кривичном поступку који је тренутно на снази („СГ РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014).

СЕНТЕНЦА:

Када дође до смрти лица које се налази под надзором државних органа (нпр. током задржавања у полицији) по службеној дужности мора да буде спроведена делотворна истрага у погледу свих околности под којима је наступила смрт. Делотворна истрага мора да буде темељна, брза, независна и транспарентна тј. подложна контроли јавности (нарочито у погледу могућности породице умрлог да се обавести о предузетим радњама и резултатима истраге).

Сваки пропуст у погледу предузимања неке радње која може да доведе до утврђивања битних чињеница, као и пропусти надлежних органа да испитају све битне околности догађаја и да пажљиво и критички преиспитају наводе укључених представника државе може да доведе до повреде процесне обавезе из члана 2 Конвенције.

ЧИЊЕНИЧНИ ОПИС:

Подноситељка представке мајка је 29-годишњака којег је у јануару 2002. ухапсила полиција на Врачару под сумњом да је украо женску торбу. Задржан је у полицији преко ноћи, а следећег јутра је у току са слушавања признао да је извршио крађу и да је новац сакрио код куће. Полиција га је одвела кући како би обавила претресање, међутим новац није пронађен. Док су га полицајци одводили из куће са лисицама на рукама, он је својој мајци рекао „Зови адвоката, нисам ништа учинио, они ће ме убити“. Мајка је тврдила да је у том тренутку он био скроз блед, док су му усне биле жуте. Након повратка у полицијску станицу, син подносио се залетео према прозору и скочио. Неко је време био у коми и на крају је умро. Обдукција његовог тела показала је да су повреде мозга, преломи

ребара и бутне кости као и друге унутрашње и спољне повреде биле нанете „тупим, тешким и замахнутим предметом“. Одмах након догађаја спроведен је увиђај, а након тога саслушана су тројица полицајаца која су дала сагласне изјаве. Против тројице полицајаца покренут је дисциплински поступак, током којег их је саслушао њихов старешина. Ослобођени су одговорности јер је утврђено да нису могли да учине ништа како би заштитили сина подносиоце и спречили његово самоубиство. Супруг подносиоце поднео је кривичну пријаву против једног од полицајаца. У пријави је навео да је полиција злостављала његовог сина како би га присилила да призна кривично дело, што га је навело да изврши самоубиство. Две године касније вештаци су утврдили да су на телу сина подносиоце пронађене само повреде које су могле да настану скоком кроз прозор, а не и повреде које су могле да настану на неки други начин. Кривична пријава је одбачена, а породица подносиоце преузела је кривично гоњење и поднела захтев за спровођење истраге. Спроведено је медицинско вештачење у којем је закључено да су повреде сина подносиоце могле да настану само падом кроз отворени прозор. Трочлано веће, након саслушања осумњиченог, није прихватило захтев супсидијарног тужиоца. На иницијативу породице подносиоце, јавни тужилац поднео је захтев за заштиту законитости, који је Врховни суд одбио. Породица подносиоце поднела је другу кривичну пријаву против полицајаца која је такође одбачена. Покренули су и парнични поступак против државе за накнаду штете у којем је сваком досуђен износ од 1,000,000 динара на име накнаде нематеријалне штете.

НАЧЕЛА ЕВРОПСКОГ СУДА:

У случају када лице које је ухапшено умре под надзором државних органа (полиције или затворских службеника) сама чињеница да су власти обавештене о смрти лица активира њихову процесну обавезу из члана 2 Конвенције која их обавезује да спроведу делотворну истрагу о околностима те смрти.³ При том није од значаја да ли се сумња да су смрт проузроковала службена или друга лица или да је реч о самоубиству. Истрага мора да буде покренута независно од тога да ли постоји иницијатива од стране сродника умрлог лица.

Да би истрага била делотворна, она мора, пре свега, да буде темељна и ефикасна. То значи да током истраге морају да буду предузете све расположиве радње ради утврђивања релеватних чињеница и прикупљања доказа који омогућују утврђивање идентитета учинилаца и њихово кажњавање. Међутим, ефикасност и темељност истраге не значи да она мора да се заврши оптужењем осумњичених односно њиховим кажњавањем. Обавеза спровођења ефикасне истраге није обавеза резултата, већ је обавеза средства. Ипак, сваки пропуст да се током истраге предузме нека радња која је могла да доведе до утврђивања свих битних чињеница или одговорних лица по правилу значи да истрага није задовољила захтев темељности.

³ В. пресуду *Пол анд Одри Едвардс против Уједињеног Краљевства* (*Paul i Audrey Edwards v. United Kingdom*), бр. 46477/99

Надаље, делотворна истрага мора да буде независна, што значи да истрагу морају да спроведу лица која нису ни на који начин повезана с онима укљученим у догађаје о којима је реч. Осим тога, делотворност спровођења истраге захтева да она буде спроведена брзо и без непотребних одуговлачења. Тај је елемент повезан и са захтевом транспарентности истраге, односно омогућавањем одређеног степена контроле јавности истраге која укључује информисање сродника умрлог лица о предузетим радњама и напретку истраге. Захтев за транспарентношћу истраге уједно ојачава поверење јавности у рад надлежних органа и омогућава да се избегне било каква сумња у то да надлежни органи прикривају незаконите радње или да у њима учествују.

Изостанак било којег од горенаведених елемената може да истрагу учини неделотворном.

ПРИМЕНА НАЧЕЛА НА ЧИЊЕНИЦЕ КОНКРЕТНОГ ПРЕДМЕТА:

Суд је приметио да су надлежни органи одмах након инцидента спровели низ радњи у циљу утврђивања важних чињеница. Али, ограничени обим увиђаја (није забележено време инцидента и време предузимања увиђаја па се не може утврдити да ли је било кашњења које је могло да компромитује даљу истрагу, нити су узети отисци прстију и други могући трагови већ је спроведен само визуелни преглед, а нема ни података о томе да су се покушале утврдити друге важне чињенице нпр. зашто је син подносио доведен у полицијску станицу, а не у собу за испитивање или у чекаоницу, нити је покушано да се идентификују друга лица која су биле присутна у тренутку догађаја, као и чињеница да су радње предузимала службена лица исте полицијске станице) утицао је на делотворност истраге. Суд је такође нагласио и постојање од-

ређених пропуста при спровођењу обдукције – није учињена токсиколошка анализа, нити су снимљене фотографије тела, иако је у налазу обдукције наведено да су повреде нанесене „тупим, тешким и замахнутим предметом“ није утврђен начин настанка сваке забележене повреде.

Јавни тужилац је истражи приступио полазећи од претпоставке да је син подносиољке извршио самоубиство, али ипак није предузео ни једну радњу како би покушао да утврди разлоге због којих би се он одлучио на тако драстични корак, а нису саслушани ни запослени болнице у коју је примљен син подносиољке како би се утврдило које повреде су му биле нанете и на који начин. Све то указује да јавни тужилац није детаљно преиспитао верзију догађаја коју су изнели полицајци. Осим тога, иако током истраге није спроведено пуно радњи, тужиоцу је требало много времена да донесе одлуку о непредузимању кривичног гоњења. Штавише, одлука о непредузимању гоњења није била у довољној мери образложена.

Коначно, одбијање захтева за спровођење истраге који је поднела породица не може да се оправда будући да су постојале контрадикторности у налазима вештака о повредама и начину њиховог настанка. Ни један од надлежних органа није покушао да разјасни те контрадикторности.

Што се тиче дисциплинског поступка у погледу умешаних полицијских службеника који је спроводио њихов старешина, Суд је закључио да он није био усмерен на утврђивање чињеница будући да се заснивао искључиво на изјавама тих полицајаца, без могућности учествовања подносиољке и њене породице, као и било каквог вида контроле јавности. Дисциплински поступак није био ни темељан нити објективан, па стога није задовољио стандарде члана 2 Конвенције.

Коначно, иако је породица подносиољке остварила право на накнаду штете од државе у парничном поступку, Суд је приметио како је у пресуди донетој у том поступку домаћи суд истакао да није могао да утврди конкретне околности догађаја. Стога, ни тај поступак није задовољио услове из члана 2 Конвенције јер није могао подносиољки и њеној породици да пружи одговоре на кључна питања.

Због свега наведеног, Европски суд је закључио да је пропустима домаћих органа приликом утврђивања околности смрти сина подносиољке и испитивања евентуалне одговорности полиције, повређен члан 2 Конвенције, у свом процесном аспекту.

ПОСЛЕДИЦЕ УТВРЂЕНЕ ПОВРЕДЕ:

Суд је подносиољки због утврђене повреде досудио правично задовољење у износу од 12.000 евра. При том, Суд је изричито нагласио да од тог износа не сме да се одузме износ који је подносиољки досуђен у парничном поступку пред домаћим судом јер је реч о две различите врсте обештећења (обештећење које је досудио Суд односи се на повреду конвенцијских права подносиољке због спровођења делотворне истраге, а обештећење које је досудио домаћи суд у парничном поступку односи се на патњу подносиољке због смрти њеног сина током полицијског задржавања).

КОМЕНТАР:

Пресуда у предмету *Петровић против Србије* представља наставак раније развијене доследне праксе Европског суда у погледу обима процесних обавеза надлежних државних органа у случају смрти лица које се налази под надзором представника државе. Те се обавезе поклапају са обавезама које настају и у случају наступања смрти лица под неразјашњеним околностима изван контроле државе.

Повреда Конвенције свакако је могла да буде избегнута да су надлежни органи током испитивања околности смрти сина подносиоцеке предузели све расположиве радње и детаљно испитали све околности овог догађаја, а нарочито да су отклонили противречности и нелогичности које су резултати спроведених радњи показивали у погледу повреда утврђених на телу сина подносиоцеке и начина њиховог настанка.

Важно је, такође, имати у виду да су начела која су примењена у овом предмету идентична начелима који се примењују и у случајевима када је лице претрпело повреде без смртне последице док се налазило под надзором представника државе, односно када је лице изнело уверљиве наводе да је било изложено мучењу или нечовечном поступању од стране представника државе.

Наступање сличних повреда у будућности не може да се спречи изменама прописа, тачније такве измене нису ни потребне, јер је постојећи правни оквир по том питању задовољавајући. Уместо тога, потребно је да надлежни органи примењују прописане мере којима се, на делотворнији начин, спроводе обавезе која се односе на испитивање околности када је смрт наступила под неразјашњеним околностима.

ПОДРШКА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ ПРАВОСУДНОЈ АКАДЕМИЈИ
Теразије 8/1, 11000 Београд, Србија

T: +381 11 3023 866

F: +381 11 3023 877

info@jap.rs

**BRITISH
COUNCIL**

Пројекат спроводи конзорцијум
који предводи British Council